

Projekt

Andrzej Berdych

z dnia 11 lutego 2022 r.

Zatwierdzony przez **RADCA PRAWNY GMINY DOBR CZ**

**UCHWAŁA NR XXXVIII/ /2022
RADA GMINY DOBR CZ**

z dnia 22 lutego 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobrcz na lata 2022 – 2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 poz. 1372 t.j.) w związku z art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249 t.j.) Rada Gminy Dobrcz uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2026 w Gminie Dobrcz, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dobrcz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Michał Tucholski

RADCA PRAWNY
(BD-1492)

Uzasadnienie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249 t.j.) w art. 6 ust. 2 pkt 1 nałożyła na gminę obowiązek tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Wobec powyższego program na lata 2022-2026 jest kontynuacją działań podjętych w ramach realizacji programu na lata 2017-2021.

Realizacja programu to obowiązkowy i niezbędny element gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Głównym celem programu jest: przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy w rodzinie, w tym ochrona ofiar i świadków przemocy w rodzinie. Powyższy cel realizowany będzie poprzez działania Zespołu Interdyscyplinarnego przy aktywnej współpracy służb wymienionych w programie. Praca ze zjawiskiem przemocy, aby była skuteczna i przynosiła trwałe efekty musi być realizowana interdyscyplinarnie. Program stanowi plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, a tym samym przyczyni się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania i ograniczenia w/w zjawiska.

W związku z powyższym podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia programu jest w pełni uzasadnione.

Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/ /2022
Rada Gminy Dobrcz
z dnia 22 lutego 2022 r.

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFRIAR PRZEMOCY
W RODZINIE W GMINIE DOBRCZ
NA LATA 2022 - 2026**

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Definicja przemocy w rodzinie	3
III. Diagnoza	4
1. Procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Dobrcz jako źródło udokumentowanej wiedzy o problemie przemocy w rodzinie	4
1.1. Procedury „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2012 – 2021	4
1.2. Charakterystyka środowisk objętych procedurą „Niebieskie Karty”	6
1.3. Formy przemocy	8
1.4. Podsumowanie	8
2. Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Dobrcz	10
3. Zasoby Gminy Dobrcz w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	11
IV. Cel strategiczny, cele szczegółowe, kierunki działań, rezultaty i wskaźniki	12
V. Monitoring i ewaluacja Programu	15
VI. Finansowanie Programu	15

I. WSTĘP

Prezentowany Program wyznacza cele i kierunki działań gminy Dobrcz w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w perspektywie programowej obejmującej lata 2022-2026. Opracowany Program wpisuje się jednocześnie w założenia „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025” w zakresie planowania działań w kluczowych obszarach wsparcia społecznego, nawiązując również do ustaw: o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, o pomocy społecznej, o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej oraz o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Realizowane w Gminie Dobrcz działania integracyjne, prewencyjne oraz interwencyjne wskazują, że na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, tj. od czasu pierwszej nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, lokalny system wsparcia osób uwięzionych w przemoc uległ z jednej strony procesowi profesjonalizacji, z drugiej zaś systematycznej specjalizacji działań i priorytetów. Nabyta w tym czasie umiejętność rozpoznawania przez przedstawicieli instytucji działających na terenie Gminy Dobrcz, problemu przemocy w konkretnych rodzinach oraz ciągłe doskonalenie i dostosowywanie rozwiązań systemowych do potrzeb osób i rodzin, spowodowały, że oferta wsparcia mieszkańców zagrożonych lub dotkniętych przemocą staje się bardziej skuteczna i adekwatna w kontekście rozpoznawanych potrzeb.

Zgromadzone doświadczenia, zarówno te dotyczące realizowania działań Zespołu interdyscyplinarnego, jak i te dotyczące stosowania zasad odpowiedzialnego partnerstwa i uwspólniania działań podejmowanych na rzecz rodzin dotkniętych przemocą, potwierdzają jednocześnie, że ponadsektorowa współpraca – oparta na wzajemnym uznaniu własnych kompetencji, szybkiej i bezpiecznej wymianie informacji oraz sprawnym współdziałaniu – pozwala na efektywniejsze wykorzystanie dostępnych zasobów, instrumentów oraz uprawnień poszczególnych służb i instytucji. Reasumując, istotą systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie powinna być kompleksowa i skoordynowana działalność interdyscyplinarna ukierunkowana na diagnozowanie przyczyn przemocy i niwelowanie jej skutków.

Program składa się z części diagnostycznej, która prezentuje dane dotyczące skali oraz charakteru zjawiska przemocy w rodzinach z terenu Gminy Dobrcz. Druga, strategiczna część Programu, wyznacza cele i kierunki działań do realizacji w przyjętej perspektywie programowej, wskazuje przebieg procesu monitorowania i ewaluacji Programu oraz źródła jego finansowania.

II. DEFINICJE PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie – w świetle ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Osobami najbliższymi są małżonek, dzieci, rodzice, rodzeństwo, powinowaci, przysposobieni oraz ich małżonkowie, a także inne osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

Do najczęstszych form przemocy w rodzinie zaliczyć należy:

- A. przemoc fizyczną: popychanie, uderzanie, odpychanie, szarpanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, wykręcanie rąk, powodowanie oparzeń, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, ciągnięcie za włosy, itp.;
- B. przemoc psychiczną: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, krytykowanie, demoralizowanie, ciągłe niepokojenie, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, izolowanie, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, itp.;
- C. przemoc seksualną: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecim i sadystyczne formy współżycia seksualnego, krytyka zachowań seksualnych, itp.;
- D. inne formy przemocy, np. przemoc ekonomiczna (odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny), brak opieki i uniemożliwianie zaspokajania podstawowych potrzeb fizjologicznych (związanych ze snem, jedzeniem, higieną), zmuszanie do picia alkoholu, zabór lub przywłaszczenie mienia, niszczenie lub uszkodzenie mienia, itp.

III. DIAGNOZA

Diagnoza związana ze skalą oraz charakterem zjawiska przemocy w rodzinach z terenu Gminy Dobrcz określona została na podstawie wyników badań *desk research*, przeprowadzonych w oparciu o dane zebrane w latach 2016-2021 przez Zespół Interdyscyplinarny, obejmujących pogłębioną analizę danych zawartych we wszystkich procedurach „Niebieskie Karty” na bazie obowiązującego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty”.

Poniżej przedstawiono najważniejsze dane i wnioski wskazujące na skalę oraz charakter zjawiska przemocy w rodzinie. Kolejne części diagnozy prezentują istotę działalności Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wskazują zasoby Gminy dedykowane wsparciu osób zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie.

1. PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” W GMINIE DOBR CZ JAKO ŹRÓDŁO UDOKUMENTOWANEJ WIEDZY O PROBLEMIE PRZEMOCY W RODZINIE

1.1. PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” NA PRZESTRZENI LAT 2012 – 2021

Działając w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku, w okresie od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2021 roku zostało wszczętych w Gminie Dobrcz ogółem 255 procedur „Niebieskie Karty” (por. tabela nr 1).

Tabela nr 1. Liczba wszczętych w Gminie Dobrcz procedur „Niebieskie Karty” w latach 2012-2021

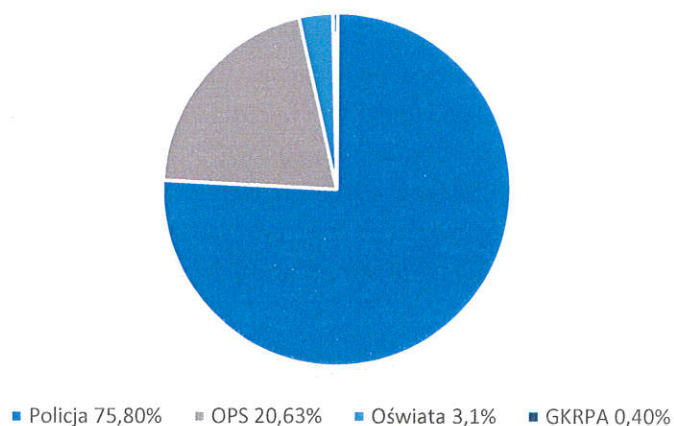
INSTYTUCJA	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLICJA	6	23	17	20	16	16	18	25	28	22
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	4	5	5	3	4	8	7	8	5	3
OŚWIATA	1	1	0	2	1	1	1	3	0	1
OCHRONA ZDROWIA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GKRPA	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Na przestrzeni dziesięciu lat, średnioroczna liczba wszczętych w Gminie Dobrcz procedur „Niebieskie Karty” wynosi 25,6. Długość trwania procedury „Niebieskie Karty” jest zawsze zrelatywizowana i zależna od indywidualnej sytuacji rodziny objętej procedurą. Biorąc pod uwagę wszystkie zakończone procedury „Niebieskie Karty”, uśredniony czas realizacji jednej procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Dobrcz (tj. od daty wszczęcia do daty jej formalnego zakończenia) to 14 miesięcy.

Spośród wszystkich podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, dominują te wszczęte przez Policję (w tym głównie na skutek interwencji domowych; dotyczy średnio trzech na cztery wszczęte procedury „Niebieskie Karty”) oraz pracowników pomocy społecznej (średnio co piąta). Na przestrzeni ostatnich lat nie zaobserwowano znaczącego wzrostu odsetka procedur wszczynanych przez podmioty uprawnione, inne niż służby mundurowe czy pomoc społeczna. Na trzecim miejscu, choć w ogólnej liczbie wszczętych procedur w dalszym ciągu jest to odsetek relatywnie niski, plasują się przedstawiciele oświaty. W badanym dziesięcioleciu nie zdarzyło się natomiast, aby procedurę „Niebieskie Karty” zainicjowała służba zdrowia.

Wykres nr 1. Procentowy udział podmiotów w inicjowaniu procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Dobrcz w latach 2012-2021

Liczba procedur Niebieskie Karty wszczętych przez uprawnione podmioty w latach 2012-2021

Przemoc w rodzinach, objętych procedurą „Niebieskie Karty”, bardzo rzadko jest jednorazowym wydarzeniem, a często – procesem powtarzającym się i długotrwałym. W przypadku ponad połowy środowisk objętych procedurą (70% ogółu) udokumentowano podejmowanie działań preinterwencyjnych¹, związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie, zaś w przypadku 75% ogółu rodzin wskazano na okres doznawania przemocy dłuższy niż jeden rok. Do nie incydentalnych należą też sytuacje, w których do zachowań przemocowych dochodzi nawet w trakcie trwania procedury (tzw. kolejne udokumentowanie zdarzenia w rodzinie poprzez wypełnienie po raz kolejny formularza „Niebieska Karta – A”) lub takie, w których dla tej samej rodziny (dotyczy 9% ogółu) ponownie wszczynano procedurę, nie zawsze jednak w tej samej konfiguracji przemocowej (tzn. gdy w jednej procedurze osoba została wskazana jako osoba doświadczająca przemocy, w kolejnej wskazywana była jako osoba stosująca przemoc lub gdy w kolejnej procedurze dla tej samej rodziny jako osobę doświadczającą przemocy wskazywano innego członka rodziny). Zagadnienie powtarzalności zjawiska jest szczególnie istotne dla problemu tzw. utrwalonej przemocy w rodzinie, który może implikować szereg dodatkowych, negatywnych skutków społecznych (np. syndrom wiktymizacji ofiar, wyuczonej bezradności).

1.2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISK OBJĘTYCH PROCEDURĄ „NIEBIESKIE KARTY”

Dominujące problemy w rodzinach objętych procedurą „Niebieskie Karty”, które współwystępują ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, można skategoryzować w pięć głównych grup, uszeregowanych poniżej pod kątem częstotliwości współwystępowania:

- A. Nadużywanie lub uzależnienie od alkoholu lub (rzadziej) środków psychoaktywnych. Problem ten dotyczy 65%² ogółu rodzin objętych procedurą, w tym dominujący z nich stanowi nadużywanie lub uzależnienie od alkoholu (dotyczy 40% ogółu). Należy podkreślić, iż w grupie tej znajdują się rodziny, w których widoczna jest bezpośrednia zależność pomiędzy nadużywaniem alkoholu a występowaniem zachowań przemocowych. Rodziny, w których doszło do tzw. „gorącej przemocy” pod wpływem alkoholu nie są uwzględnione w powyższej grupie, jeśli w toku prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” nie potwierdzono istnienia w rodzinie problemu uzależnienia od alkoholu, bądź jego nadużywania. Inaczej mówiąc, w grupie tej znajdują się tylko te rodziny, w których nadużywanie lub uzależnienie od alkoholu przyjmuje postać ciągłą, stałą, nie incydentalną. Bardzo istotny jest również fakt, iż problem uzależnienia lub nadużywania alkoholu lub środków psychoaktywnych nie dotyczy tylko i wyłącznie osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie. W toku procedowania stwierdzano także, iż problem uzależnienia dotyczy czasami także osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie lub obu stron jednocześnie – osób doznających przemocy i stosujących przemoc.
- B. Problemy socjalno-bytowe (mieszkaniowe, finansowe) – dotyczą 25% ogółu rodzin objętych procedurą. Do przemocy lub konfliktów w rodzinach dochodzi na tle problemów życia codziennego, związanych ze sferą socjalno-bytową, np. partycypowania w kosztach utrzymania (opłatach, sposobie użytkowania mieszkania), podziału obowiązków, braku pracy jednego z domowników

¹ Katalog działań preinterwencyjnych, określony w pkt. XV formularza „Niebieska Karta – A”, obejmuje takie działania jak m.in.: powiadomienie i interwencje policji, powiadomienie prokuratury, zatrzymanie, dozór policji, wydanie zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, czy zbliżania się do określonych osób, wydanie postanowienia o obowiązku opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, tymczasowe aresztowanie, wszczęcie postępowania karnego lub innego postępowania sądowego, poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego, odebranie dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie, zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu, leczenie innych uzależnień, zobowiązanie do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, udzielenie pomocy medycznej.)

² Dane dotyczące lat 2016 - 2021

- (np. dorosłego dziecka, pozostającego na utrzymaniu rodziców), frustracji powodowanej sytuacją życiową (z reguły zawodową).
- C. Rozpad związku (małżeńskiego, partnerskiego) i/lub poważny kryzys w związku. Problem ten współwystępuje u 18% ogółu rodzin objętych procedurą. Do grupy tej należą rodziny, w których doszło do rozpadu związku/małżeństwa, często rozpadu sformalizowanego w postaci orzeczonej separacji lub rozwodu. Do grupy tej należą również rodziny będące w trakcie postępowania rozwodowego, w których zgłoszenie faktu stosowania przemocy bywa czasem traktowane jako pomocne do otrzymania rozwodu z orzeczeniem winy, a zarzewiem konfliktu stają się również kwestie finansowe dotyczące podziału współwłasności małżeńskiej czy też ustalenia opieki nad małoletnim(i) lub uregulowania kontaktów z dzieckiem/dziećmi.
- D. Problemy opiekuńczo – wychowawcze, dominujące w przypadku 8% ogółu rodzin objętych procedurą. W grupie tej główne problemy dotyczą zaniedbań opiekuńczych, niewydolności lub bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Kary cielesne (w tym tzw. „klapsy”) i formy przemocy psychicznej, stosowane najczęściej wobec małoletnich, traktowane są jako metody wychowawcze. W grupie tej znajdują się również rodziny stykające się z problemem zdemoralizowania dzieci.
- E. Zaburzenia lub choroby psychiczne – problem współwystępujący u 5% rodzin objętych procedurą. W przypadku tej grupy, podobnie jak w przypadku problemu alkoholowego, zaburzenia lub choroby psychiczne dotyczą nie tylko OSP, ale też ODP.

Podkreślenia wymaga fakt, iż powyższe problemy nierzadko współwystępują ze sobą. Nie można również deklaratywnie stwierdzić, że stanowią przyczynę lub skutek przemocy w rodzinie. Bez wątpienia można je jednak uznać za grupę problemów społecznych współwystępujących ze zjawiskiem przemocy w rodzinach objętych procedurą „Niebieskie Karty”.

Wśród osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie zdecydowanie dominują kobiety (74%). Co ósmą osobą doświadczającą przemocy (12%) jest osoba małoletnia. Uwzględniając status osób doświadczających przemocy względem osób stosujących przemoc, najczęściej są nimi: żony/partnerki (44,76%), córki (15,38%), matki (15,38%), ojcowie (7,69%), synowie (6,29%). I na odwrót, wśród osób stosujących przemoc, zdecydowanie dominują mężczyźni (89,42%), a wśród nich najczęściej: mężowie/partnerzy (57%), synowie (26%), ojcowie (11%). W blisko co trzeciej rodzinie (36%), złożonej z minimum trzech osób, przemoc w formie bezpośredniej dotyka więcej niż jednego członka rodziny, najczęściej jest to wówczas żona i małoletnie dziecko/dzieci. Fakt, iż domownicy bywają nie tylko bezpośrednimi świadkami przemocy, ale często stają się także osobami jej doświadczającymi, potwierdza istotę systemowego elementu integracji, który powinien koncentrować się wokół działań terapeutycznych wykonywanych nie tylko z osobą bezpośrednio uwikłaną w przemoc, ale całym jej najbliższym otoczeniem.

Odsetek rodzin, objętych procedurą „Niebieskie Karty”, które można byłoby określić mianem rodzin wykluczonych społecznie czy zmarginalizowanych (rodziny o złej lub bardzo złej sytuacji ekonomicznej, korzystające w sposób regularny ze świadczeń pomocy społecznej, z orzeczoną w przeszłości lub obecnie kuratelą), stanowi zaledwie 11% ogółu. Zdecydowanie wyższy odsetek (30%) stanowią rodziny całkowicie odbiegające od stereotypowego wyobrażenia na temat środowisk uwikłanych w przemoc domową, a więc rodziny o zadowalającej (w tym ponadprzeciętnej) sytuacji ekonomicznej, czy też pozostające całkowicie (ani obecnie, ani w przeszłości) poza instytucjonalnym systemem wsparcia społecznego oraz poza oddziaływaniami sądu rodzinnego. Pozostały odsetek

środowisk (59% ogółu) można uznać za rodziny o sytuacji społeczno-ekonomicznej zróżnicowanej w ujęciu indywidualnym, lecz przeciętnej w ujęciu ogólnym.

1.3. FORMY PRZEMOCY

Dominującą formę doznawanej przemocy stanowi przemoc psychiczna, która dotyczy 96% ogółu osób doświadczających przemocy. Wśród najbardziej powszechnych form przemocy psychicznej znajdują się kolejno: wyzwiska, krytykowanie, poniżanie, ośmieszanie, groźby oraz ciągłe niepokojenie.

Odsetek osób dotkniętych przemocą fizyczną jest również wysoki i dotyczy 75% ogółu osób doświadczających przemocy. Wśród najbardziej powszechnych form przemocy fizycznej znajdują się: popychanie i uderzanie.

Osoby objęte procedurą bywają także dotknięte tzw. innymi formami przemocy (odrębnie sklasyfikowanymi w formularzu „Niebieska Karta – A”, tj. poza przemocą fizyczną, psychiczną oraz seksualną) – najczęściej groźbami karalnymi lub znieważeniem oraz uszkodzeniem lub zniszczeniem mienia.

Udział osób dotkniętych przemocą seksualną jest najniższy wśród wszystkich form przemocy i dotyczy mniej niż 5% ogółu, w tym niemal wyłącznie kobiet.

Powszechność doznawania poszczególnych rodzajów przemocy jest identyczna w każdej z trzech, badanych grup (tj. wśród: mężczyzn, kobiet, małoletnich). W przypadku każdej z nich dominującą formą doznawanej przemocy jest przemoc psychiczna, następnie fizyczna, inne formy przemocy oraz – w najmniejszym stopniu – przemoc seksualna. Różnice między grupami są jednak widoczne, jeśli wziąć pod uwagę procentowy udział osób z danej grupy, doznających określonej formy przemocy. Biorąc pod uwagę powyższe, w szczególności przemoc fizyczna oraz seksualna częściej stosowana jest wobec kobiet, niż wobec mężczyzn czy małoletnich. Warto również podkreślić, iż blisko 70% ogółu osób doświadczających przemocy pozostaje dotkniętych więcej niż jedną formą przemocy – najczęściej jest to jednocześnie przemoc psychiczna i fizyczna.

1.4. PODSUMOWANIE

Przemoc w rodzinie jest niewątpliwie jednym z poważniejszych problemów społecznych. Wpływa bowiem bezpośrednio na sposób funkcjonowania osób i rodzin – często w sposób destrukcyjny, prowadząc do rozpadu czy dezintegracji rodziny – oraz na długotrwałość udzielanego wsparcia i pomocy niezbędnych do zatrzymania niepożądanych zachowań sprawcy lub/i odzyskaniu przez osobę dotkniętą przemocą swojej niezależności i utrzymaniu tego stanu rzeczy. Co więcej, wyniki badań mocno uwypuklają zależność pomiędzy byciem ofiarą i świadkiem przemocy w dzieciństwie, a byciem ofiarą i sprawcą przemocy w życiu dorosłym³, przez co szkodliwość społeczną przemocy należy uznać za szczególnie wysoką. Przemoc w rodzinie nie jest także zjawiskiem marginalnym.

³ Miedzik, M., Godlewska-Szurkowska, J. i Rutkowski, J. (współpraca). (2014). Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców, s. 11. W: Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie – raport z badań ogólnopolskich.

Oszacowanie rzeczywistej skali przemocy w rodzinie jest niezwykle trudne. Wynika to przede wszystkim z faktu, że problem przemocy nierzadko pozostaje ukrytym za zamkniętymi drzwiami domu. Tak jak wielu sprawców ukrywa zachowania przemocowe z uwagi na ich niską akceptację społeczną, tak i ofiary przemocy nie zawsze chcą się do nich przyznawać uznając je np. za wstydlive lub za „normalne” zachowania w relacjach, czy też przez wzgląd na zależność emocjonalną lub ekonomiczną wobec sprawcy, niekiedy strach. Rzeczywistego rozmiaru przemocy w rodzinie nie sposób zbadać także za pomocą badań sondażowych, czy szerzej – ankietowych. Badania tego typu bardzo często szacują skalę omawianego zjawiska poprzez wykorzystanie pytań projekcyjnych, dotyczących nie tyle osobistych doświadczeń, co znanych respondentowi przypadków przemocy w najbliższym otoczeniu, zaś odsetki badanych przyznających się do bycia zarówno sprawcami, jak i ofiarami wyznaczają raczej dolną jej granicę. Z badania przeprowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny realizowanego w ostatnim kwartale 2021 roku wynika, że 26% respondentów doświadczyło jakiejś formy przemocy w relacjach z najbliższymi, najczęściej, przemocy psychicznej.

Procedury „Niebieskie Karty” – mimo że, nie odzwierciedlają w sposób pełny skali zjawiska – stanowią obecnie najbardziej zobiektywizowane i dostępne źródło wiedzy o skali przemocy w rodzinie, w szczególności w jej aspekcie lokalnym, dostarczając przy tym pogłębionych danych demograficzno-społecznych na temat osób i środowisk uwikłanych w problem przemocy (dotyczących przy tym całości danej populacji a nie żadnej zindywidualizowanej czy skonkretyzowanej grupy, np. klientów ośrodków pomocy społecznej) oraz pozwalając na obserwację tendencji i dynamiki zjawiska w dłuższym czasookresie.

Zgodnie z danymi zawartymi w procedurach „Niebieskie Karty” problem przemocy w rodzinie dotyka wszystkie grupy społeczne, niezależnie od wieku, płci, wykształcenia, miejsca zamieszkania, czy sytuacji ekonomicznej. Obserwowane jednocześnie na szczeblu lokalnym tendencje lub dominujące cechy demograficzno-społeczne, dotyczące osób i środowisk uwikłanych w problem przemocy w rodzinie, nie odbiegają od tych odnotowywanych w statystykach czy badaniach ogólnopolskich, co dotyczy m.in.: dominacji kobiet w strukturze osób doświadczających przemocy w rodzinie, przy jednoczesnym znaczącym odsetku małoletnich w tej strukturze, dominacji mężczyzn wśród osób stosujących przemoc w rodzinie, dominacji przemocy psychicznej wśród form doznawanej przemocy, dominacji środowisk niewyróżniających się negatywnie ani sytuacją materialną, ani pozycją społeczno-zawodową czy też współwystępowania przemocy w rodzinie z problemem nadużywania lub uzależnienia od alkoholu.

Na zakończenie niniejszego rozdziału, warto nadmienić, że wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” nie jest ani decyzją w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego, ani postępowaniem procesowym – jest to przede wszystkim działanie pomocowe, mające na celu potwierdzenie czy w danej rodzinie występuje przemoc, a następnie zapewnienie wsparcia adekwatnego do zdiagnozowanej sytuacji. System przeciwdziałania i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie budowany jest jednak nie tylko poprzez realizację procedury „Niebieskie Karty”, ale i – w równym stopniu oraz nierozdzielnie – poprzez sieciowanie działań międzyinstytucjonalnych oraz zapewnienie osobom i rodzinom w kryzysie jak najszerszego dostępu do poradnictwa i specjalistycznej oferty wsparcia. Należy jednocześnie podkreślić, że sam system instytucjonalnego wsparcia nie jest w stanie skutecznie wpłynąć na stałe zmiany w życiu prywatnym osób uwikłanych w przemoc, bez ich osobistego zaangażowania i wkładu pracy nad sobą.

2. ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY W GMINIE DOBR CZ

Głównym celem działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Dobrcz jest przeciwdziałanie problemowi przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań interwencyjnych w środowiskach uwikłanych w przemoc, a także koordynowanie i uspołnianie działań międzyinstytucjonalnych. Zespół Interdyscyplinarny stanowi koalicję formalną, która swoje działania rozpoczęła w 2012 roku na bazie znowelizowanej w 2010 roku ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ramy działań podejmowanych na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc są określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, zaś szczegółowe zasady funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego ustalane są w ramach Uchwały Rady Gminy Dobrcz, a jego skład – Zarządzeniami Wójta Gminy Dobrcz. Na dzień 31.12.2021 roku skład Zespołu liczył 17 osób, a tworzyli go przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrcz, Komisariatu Policji w Koronowie, szkół podstawowych z terenu Gminy Dobrcz, Ośrodka Zdrowia w Dobrczu, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Sądu Rejonowego w Bydgoszczy.

Działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podejmowane przez Zespół Interdyscyplinarny i wchodzące w jego skład instytucje/podmioty, opierają się na trzech kluczowych obszarach:

- 1) Prewencji – działania ukierunkowane na eliminowanie przyczyn uwikłania w przemoc oraz redukcję ryzyka jej wystąpienia; profilaktyka jest kierowana do osób i rodzin w sytuacji zagrożenia przemocą w rodzinie.
- 2) Interwencji – obejmuje wszystkie osoby dotknięte przemocą w rodzinie, w szczególności w ramach tzw. „gorącej przemocy” i jako taka związana jest przede wszystkim z zapewnieniem natychmiastowego wsparcia osobom takiej pomocy wymagającym.
- 3) Integracji – szeroko kontekstowe działania ukierunkowane na pomoc osobom uwikłanym w przemoc, redukcję szkód wywołanych przez uwikłanie w problem i pełen powrót do prawidłowego pełnienia ról społecznych. Integracja rozumiana jako nastawienie na samodzielność życiową osób i rodzin, na ich niezależność bądź względną zależność, podjęcie działań z powodu sytuacji kryzysowej. Integracja to ten element systemu wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, którego zastosowanie pozwala na redukcję szkód wywołanych przez uwikłanie w problem oraz pełny powrót do prawidłowego pełnienia ról społecznych. Z natury swojej instytucje/podmioty zaangażowane w proces reintegracyjny powinny reprezentować jak najszersze spektrum instytucji polityki społecznej, zaś sam proces integracji powinien opierać się o indywidualny plan pomocy realizowany z osobami uwikłanymi w przemoc. W tym kontekście systemowy element integracji powinien koncentrować się wokół działań terapeutycznych wykonywanych zarówno z osobą bezpośrednio uwikłaną w przemoc, jak i całym jej najbliższym otoczeniem, jak również dotyczyć powinien rozwiązywania problemów mieszkaniowych, zdrowotnych, edukacyjnych, zawodowych – w zależności od charakteru występowania deficytów w poszczególnych sferach życia.

W ramach wyżej wymienionych obszarów Zespół podejmuje działania mające na celu zapewnienie dostępu do informacji dotyczących przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej. Podejmuje inicjatywy szkoleniowe, adresowane do osób reprezentujących instytucje polityki społecznej, a dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym podejmowania i prowadzenia działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”, interwencji kryzysowej, specyfiki i zasad funkcjonowania

Zespołu Interdyscyplinarnego, psychologicznych aspektów problemu przemocy w rodzinie, a także szkoleń o charakterze superwizyjnym i przeciwdziałającym wypaleniu zawodowemu. Zespół zajmuje się prowadzeniem wszystkich procedur „Niebieskie Karty”, które wszczęto w Gminie Dobrcz (w latach 2012-2021 było to 255 procedur Niebieskie Karty, por. Tabela nr 1), koordynowanych przez Przewodniczącego Zespołu. W ramach tych działań Zespół powołuje tzw. Grupy Robocze, złożone ze specjalistów prowadzących procedury „Niebieskie Karty” (liczba posiedzeń zależy od potrzeb i liczby prowadzonych w danym roku procedur – obligatoryjnie w każdym spotkaniu udział bierze pracownik socjalny i z założenia również dzielnicowy, co jednak z uwagi na charakter pełnionej służby nie zawsze pozostaje spełnione). W zakresie integracji Gmina Dobrcz organizuje dostęp do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego dla osób dotkniętych przemocą, świadczonego zarówno przez instytucje – GOPS Dobrcz, jak i specjalistów zatrudnionych w Punkcie Konsultacyjno – Poradnianym w Dobrczu. Stałym elementem wsparcia jest również prowadzenie pracy socjalnej oraz asystentury rodzin.

Rolą Zespołu jest również doprowadzanie do wzrostu świadomości i wiedzy społeczności lokalnej o problemie przemocy w rodzinie poprzez realizację kampanii społecznych, konferencji, a także prowadzenie działań edukacyjnych, czy bieżących badań i analiz zjawiska przemocy w rodzinie.

W ramach realizowanych zadań Zespół współpracuje nie tylko z instytucjami zewnętrznymi, w tym tworzącymi skład gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, lecz także z pozostałymi podmiotami działającymi w obszarze włączenia społecznego.

3. ZASOBY GMINY DOBR CZ W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ WSPARCIA OSÓB I RODZIN UWIKŁANYCH W PRZEMOC

Kluczową instytucją wspierającą osoby uwiękane w przemoc jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrczu. Głównym zadaniem jest koordynacja wszelkich działań w zakresie prewencji, interwencji oraz integracji realizowanych w ramach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, będący jednocześnie przedstawicielem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, koordynuje wszystkie procedury „Niebieskie Karty”, wszczęte w Dobrczu w trakcie roku przez uprawnione do tego instytucje.

W przypadku tzw. „gorącej przemocy” niebagatelne znaczenie posiadają działania podejmowane przez Policję. Policja realizuje nie tylko działania prewencyjne (polegające m.in. na zapewnieniu mieszkańcom bezpieczeństwa), ale również odpowiedzialna jest za przeprowadzanie interwencji w miejscu zamieszkania, odbywanie wizyt dzielnicowych w miejscu zamieszkania i przeprowadzanie rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych. Funkcjonariusze Policji przyjmują również zawiadomienia o przestępstwach, prowadzą postępowania przygotowawcze oraz wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”. Na poziomie działań interwencyjnych (w razie potrzeb) zabezpieczają także sprawców przemocy w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych. Policja ściśle współpracuje z Zespołem w ramach prowadzenia procedur „Niebieskie Karty”.

IV. CEL STRATEGICZNY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁAŃ, REZULTATY I WSKAŹNIKI

Cel strategiczny: Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali zjawiska poprzez podniesienie jakości oraz dostępności oferowanego wsparcia i świadczonych usług w obszarze prewencji, interwencji i integracji.

Cele szczegółowe:	Kierunki działań:	Zakładane rezultaty:	Wskaźniki:
1. Zwiększanie wiedzy o zjawisku przemocy wśród mieszkańców Gminy Dobrcz.	1.1 Realizowanie przedsięwzięć badawczych i opracowywanie lokalnych diagnoz w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie. 1.1.1. Upowszechnianie wiedzy pozyskanej z badań, analiz i diagnoz lokalnych w formie publikacji.	• Posiadanie uspołnionego obrazu przemocy w rodzinie odnoszącego się do całości populacji w Gminie Dobrcz. • Wzrost wiedzy o problemie przemocy w rodzinie wśród osób zawodowo zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, członków społeczności lokalnej i wszystkich osób zainteresowanych tą tematyką. • Zwiększanie możliwości badania dynamiki zjawiska przemocy w rodzinie na poziomie lokalnym oraz obserwacji trendów, a także ich wykorzystania na rzecz planowania działań doskonalących gminny system wsparcia osób uwikłanych w przemoc. • Lepsze rozpoznanie i zidentyfikowanie specyfiki przemocy w rodzinie, w jej aspekcie lokalnym.	• Liczba opracowanych diagnoz, badań, analiz zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Dobrcz. • Liczba wydanych raportów lub zorganizowanych seminariów służących upowszechnieniu wiedzy pozyskanej z badań.
2. Zwiększanie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu	2.1 Systematyczne diagnozowanie potrzeb szkoleniowych i edukacyjnych przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	• Wzrost jakości merytorycznej szkoleń i ich adekwatności do potrzeb. • Podnoszenie poziomu wiedzy specjalistów w obszarze pracy i potrzeb osób z grup specyficznych.	• Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji lub szkoleń, w tym o charakterze interdyscyplinarnym z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz profesjonalizowanie działań tych instytucji i podmiotów.	2.2 Realizowanie działań szkoleniowo – edukacyjnych dla przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby w tym zakresie.	- Wzrost jakości i efektywności udzielanej pomocy i wsparcia na rzecz osób zagrożonych lub dotkniętych przemocą. - Zmniejszenie ryzyka wystąpienia wypalenia zawodowego oraz zjawiska wtórnej traumatyzacji wśród osób zawodowo zaangażowanych z przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	Liczba uczestników ww. spotkań, konferencji lub szkoleń.
3. Rozszerzenie oferty pomocy i wsparcia dla osób uwięzionych w przemoc w rodzinie.	3.1. Podejmowanie działań interwencyjnych wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie. 3.2. Podejmowanie działań interwencyjnych wobec osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie. 3.3. Podejmowanie oddziaływań długoterminowych wobec osób uwięzionych w przemoc w rodzinie.	- Zwiększenie liczby podejmowanych interwencji - Wzrost jakości oddziaływań o charakterze długoterminowym wobec osób uwięzionych w przemoc	- Liczba interwencji - Liczba procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w Gminie Dobrcz
4. Podnoszenie skuteczności i kompleksowości oddziaływań profilaktycznych oraz ich intensyfikacja.	4.1. Opracowanie spójnej i kompleksowej strategii działań edukacyjnych oraz informacyjno – promocyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 4.2. Wdrożenie i realizacja strategii oddziaływań edukacyjnych oraz informacyjno – promocyjnych podnoszących i upowszechniających wiedzę w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wśród lokalnej społeczności, w tym różnych grup odbiorców.	- Rozwijanie systemowego i sieciującego podejścia w planowaniu i realizowaniu oddziaływań profilaktycznych. - Zwiększanie wiedzy i zaangażowania społeczności lokalnej na rzecz ujawniania i zgłaszania przemocy oraz reagowania w sytuacji bycia świadkiem przemocy. - Rozszerzanie zasięgu oddziaływań prewencyjnych na rzecz osób/środowisk, które nie są bezpośrednio powiązane z doświadczaniem przemocy w rodzinie.	- Wykaz zrealizowanych działań edukacyjnych i informacyjno – promocyjnych, z wyszczególnieniem rodzaju działań oraz grup i liczby odbiorców lub uczestników tych działań. - Wykaz partnerów (instytucji/podmiotów) zaangażowanych w realizację działań edukacyjnych oraz informacyjno - promocyjnych.

		• Zwiększanie stopnia dywersyfikacji form przekazu społecznego oraz narzędzi i kanałów komunikacji społecznej – dostosowanych i sprofilowanych do potrzeb różnych grup odbiorców • Upowszechnianie w społeczności lokalnej informacji o możliwości zgłaszania się do innych niż Policja instytucji w sprawach dotyczących przemocy • Wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym zwiększanie świadomości nt. Praw i możliwości skorzystania z pomocy przez osoby doświadczające przemocy.	• Liczba i odsetek procedur NK wszczętych na skutek zgłoszenia przez świadków przemocy w rodzinie.
5. Zwiększanie zaangażowania instytucji ochrony zdrowia i oświaty w realizację zadań z zakresu przeciwdziałania i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie, w szczególności w obszarze prewencji edukacyjnej i realizacji procedury Niebieskie Karty.	5.1. Prowadzenie regularnych i cyklicznych działań edukacyjnych dla kadry pedagogicznej ukierunkowanych na rozpoznawanie symptomów wczesnego kryzysu w rodzinie. 5.2. Opracowanie i wdrożenie w szkołach podstawowych na terenie gminy Dobrcz programu edukacyjnego skierowanego do różnych grup odbiorców (rodzice, dzieci, rady pedagogiczne) w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 5.3. Opracowanie i wdrożenie działań upowszechniających procedury Niebieskie Karty w instytucjach ochrony zdrowia i oświaty. 5.4. Doskonalenie systemu wsparcia osób uwięzionych w przemoc.	• Zwiększenie umiejętności osób zawodowo zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w zakresie realizacji szkolnych programów edukacyjno – wychowawczych i założeń profilaktyki pierwszorzędowej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. • Zwiększenie umiejętności osób zawodowo zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w zakresie rozpoznawania symptomów wczesnego kryzysu w rodzinie umożliwiającego podejmowanie skutecznych i adekwatnych oddziaływań na wczesnym etapie kryzysu. • Zwiększanie udziału przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia w pracach koalicji i grup roboczych. • Zwiększanie stopnia wdrażania procedury NK w instytucjach ochrony zdrowia i oświaty. • Rozwój i wzmocnienie działań profilaktycznych realizowanych w placówkach oświatowych. • Zintensyfikowanie i podniesienie jakości działań w obszarze edukacji prewencyjnej. • Rozwój i wzmocnienie współpracy pomiędzy ZI a instytucjami oświaty i ochrony zdrowia,	• Liczba i wykaz działań edukacyjnych w obszarze zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie, zrealizowanych wśród pracowników instytucji ochrony zdrowia i oświaty wraz z liczbą ich uczestników. • Liczba procedur NK wszczętych w Gminie Dobrcz w trakcie roku przez przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia.

V. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrczu, zaś za bezpośrednią realizację celów szczegółowych odpowiedzialne są instytucje realizujące statutowo działania w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie, w tym wchodzące w skład gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego. Na rzecz realizacji poszczególnych kierunków działań zakłada się powoływanie dedykowanych grup roboczych – w zależności od potrzeb, do prac mogą lub powinni zostać włączeni specjaliści spoza koalicji.

Monitoring będzie polegał na zbieraniu i analizowaniu danych dotyczących zrealizowanych zadań programowych i w oparciu o określony katalog wskaźników, we współpracy z podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Monitorowanie Programu, za który odpowiedzialny jest Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający przy GOPS Dobrcz, umożliwi obserwację realizacji zadań oraz ocenę stopnia osiągnięcia rezultatów. Przyjmuje się roczny tryb prowadzenia monitoringu.

Ze względu na długi okres programowania, na 2024 rok zaplanowano przeprowadzenie ewaluacji okresowej. Jej celem będzie ocena wdrożenia Programu pod kątem adekwatności podejmowanych działań i ich efektywności, w tym dostarczenie wniosków i rekomendacji odnośnie ewentualnej konieczności nowelizacji Programu na lata 2025-2027. Zadanie w zakresie ewaluacji okresowej Programu zostanie zlecone podmiotowi zewnętrznemu, zgodnie z prawem zamówień publicznych.

VI. FINANSOWANIE PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków własnych pochodzących z budżetu Gminy Dobrcz. Przewiduje się również aplikowanie o środki ze źródeł zewnętrznych (rządowych i unijnych), w szczególności w ramach programów ministerialnych (osłonowych) ukierunkowanych na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie.